

Турик Євген Михайлович,
ад'юнкт відділу докторантури
та ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ

В умовах тривалої повномасштабної військової агресії надзвичайно важливу роль у підтримці внутрішньої стабільності держави відіграють механізми забезпечення правопорядку, які законодавець формує та вдосконалює з урахуванням викликів сьогодення. Змін зазнало і кримінальне судочинство. Зокрема, законодавець вніс зміни до розділу IX-1 «Особливий режим досудового розслідування, судочинства в умовах воєнного стану» Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), які мають забезпечити ефективне притягнення до кримінальної відповідальності осіб в умовах воєнного стану [1].

Загалом поняття особливого режиму досудового розслідування характеризується звуженням процесуальних гарантій сторони захисту та розширенням процесуальних можливостей сторони обвинувачення.

Такий стан справ породжує ризики протиправного обмеження прав, спровокованого кримінальним переслідуванням в умовах воєнного стану, а тому в таких умовах необхідна активна та продуктивна участь захисника для фіксації та припинення порушень прав людини і громадянина [2].

Розділ IX-1 Кримінального процесуального кодексу встановлює особливості досудового розслідування, які необхідно враховувати під час здійснення захисту особи у кримінальному провадженні. Зокрема, початок досудового розслідування може відбуватися на підставі постанови особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора, про що в разі необхідності до ЄРДР вносяться відповідні відомості. Проведення огляду місця події допускається до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР.

Зупинимося на особливостях досудового розслідування в сучасних умовах воєнного стану більш детально [3].

1. Фіксація ходу та результатів слідчих (розшукових) дій. Слідчі (розшукові) дії фіксуються наявними технічними засобами, після чого складається відповідний протокол. Обшук та огляд без залучення понятих можуть бути проведені лише за умови забезпечення їх безпеки, за таких умов ці процесуальні дії фіксуються наявними технічними засобами шляхом безперервного відеозапису.

2. Дистанційна участь захисника у процесуальній дії. Дистанційна участь захисника під час окремої процесуальної дії допускається у разі неможливості його явки.

3. Переклад може бути здійснений стороною обвинувачення. Слідчий, прокурор можуть перекладати пояснення, заяви чи документи підозрюваного, потерпілого за наявності обставин, що унеможливають участь перекладача в кримінальному провадженні.

4. Час розслідування. Особливий порядок досудового розслідування дозволяє проводити слідчі дії в нічний час (з 22:00 до 6:00).

5. Термін тримання під вартою людини безпрецедентно збільшено. Без ухвали слідчого судді, суду, постанови керівника прокуратури під час воєнного стану можливе затримання особи на строк до 216 годин (дев'яти діб) з моменту затримання.

6. Строки повідомлення про підозру затриманому в умовах воєнного стану. Тепер з моменту затримання особі письмово повідомляється про підозру протягом 72 годин (а не до 24 годин, як було раніше), інакше затриманий звільняється.

7. Досудове розслідування може бути зупинено після повідомлення особі про підозру за наявності об'єктивних обставин, що унеможливають проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану.

Таким чином, зазначені особливості досудового розслідування покликані передусім забезпечити нормальну діяльність правоохоронних органів у надзвичайно складних умовах. Проте необхідно розуміти, що окреслені особливості проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану погіршують процесуальне становище особи, яка опинилася в орбіті кримінального провадження. Тому здійснення функції захисту є першочерговим у питанні дотримання прав і основних свобод особи, щодо якої відкрито кримінальне провадження.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Початок досудового розслідування: підстави, порядок та особливості здійснення : метод. рекомендації / кол. авт. ; за ред. к.ю.н., доц. А. Г. Гаркуші. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 180 с.

3. Сухов Ю. Особливості досудового розслідування в умовах воєнного стану: про що варто знати. Юрист та закон. №33. 2022 р. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA015971.